DOI: https://doi.org/10.37547/supsci-oje-05-03-06 **Pages: 44-49**

Oriental Journal of Education

ORIENTAL JOURNAL OF EDUCATION

journal homepage:
https://www.supportscience.uz/index.php/oje

THE ROLE OF BLUM'S TAXONOMY IN TEACHING KOREAN

Ukhtamjon Akhmedov
Lecturer at the Department of Korean Philology
Uzbekistan State World Languages University
Tashkent, Uzbekistan
E-mail: axmedovuktam058@gmail.com

ABOUT ARTICLE

Key words: Blum's Taxonomy, Korean, written speech competence, testing technology, curriculum development, language learning, critical thinking.

Received: 26.04.25
Accepted: 28.04.25
Published: 01.05.25

Abstract: Although most foreign language teachers have heard of Blum's Taxonomy, they do not really know what it is and how effective it is in the teaching process. This article discusses the history of the origin of Blum's Taxonomy, its purpose, its importance in the development and organization of the teaching process, and methods of its application in classroom activities.

KOREYS TILINI O'QITISHDA BLUM TAKSONOMIYASINING O'RNI

O'ktamjon Axmedov
Koreys filologiyasi kafedrasi o'qituvchisi
O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti
Toshkent, O'zbekiston
E-mail: axmedovuktam058@gmail.com

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: Blum taksonomiyasi, koreys tili, yozma nutq kompetensiyasi, test texnologiyasi, o'quv dasturlarini ishlab chiqish, til o'rganish, tanqidiy fikrlash.

Annotatsiya. Aksariyat chet til o'qituvchilari Blum taksonomiyasi haqida eshitgan bo'lishsa ham, aslida, bu qanday dastur ekanligi va uning o'qitish jarayonidagi samarasi qay darajada ekanligini bilishmaydi. Mazkur maqolada Blum taksonomiyasining kelib chiqish tarixi, maqsadi, dars jarayonini ishlab chiqish va tashkillashtirishdagi ahamiyati hamda sinf faoliyatida qo'llash usullari haqida so'z yuritiladi.

РОЛЬ ТАКСОНОМИИ БЛУМА В ПРЕПОДАВАНИИ КОРЕЙСКОГО ЯЗЫКА

Уктамжон Ахмедов
Преподаватель кафедры корейской филологии
Узбекского государственного университета мировых языков

Ташкент, Узбекистан
E-mail: axmedovuktam058@gmail.com

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: Таксономия Блума, корейский язык, письменная коммуникативная компетентность, технология тестирования, разработка учебной программы, изучение языка, критическое мышление.

Аннотация. Несмотря на то что большинство преподавателей иностранных языков слышали о Таксономии Блума, они на самом деле не знают, что это за программа и насколько она эффективна в процессе обучения. В статье рассматривается история возникновения таксономии Блума, ее назначение, значение в развитии и организации учебного процесса, а также методы ее применения в учебной деятельности.

Blum taksonomiyasi nima?

Ta’lim yo‘nalishida Blum taksonomiyasi atamasi tez-tez uchrab turishiga qaramay, uning mohiyatini aksariyat o‘qituvchilar unchalik yaxshi bilmasligi mumkin. Taksonomiya ta’limda o‘quv dasturi yoki sinfdagi faoliyatni rivojlantirish uchun qo‘llanilishi mumkin bo‘lgan fikrlash usullarining tasnifi hisoblanadi. Bu yondoshuv dastlab kollej o‘quvchilarining imtihon javoblarini yozishda umumiy ma’lumot doirasiga ega bo‘lishlari uchun ishlab chiqilgan. Bugunga kelib ushbu loyiha butun dunyo bo‘ylab o‘quv dasturlarini ishlab chiquvchilar va o‘qituvchilar uchun muhim ta’lim vositasiga aylandi.

Taksonomiyaga ikkinchi jahon urushidan keyin, 1948-yilda Amerika Psixologiya Assotsiatsiyasining Bostondagi konvensiyasida asos solingan. Ushbu konferensiya norasmiy yig‘ilish bo‘lib, unda turli shtatlardan tashrif buyurgan kollej o‘qituvchilari ishtirok etgan va ularning barchasi Blum taksonomiyasiga qiziqish bildirgan. Taksonomiya bir ovozdan o‘qituvchilar o‘rtasidagi aloqa va hamkorlikni yaxshilash uchun umumiy nazariy akademik asos deya qabul qilingan. Benjamin Blum taksonomiyani yaratgan qo‘mita raisi bo‘lgan va shu sababli loyiha uning sharafiga Blum taksonomiyasi deya nomlangan.

Taksonomiya kognitiv, effektiv va psixomotor kabi uchta asosiy sohani o‘z ichiga oladi. Kognitiv domenning o‘zi ham murakkablik darajasiga ko‘ra keng qo‘llaniladigan *eslash, tushunish, qo‘llash, tahlil qilish, baholash va yaratish* kabi 6 ta subdomenlarga bo‘linadi. Ushbu subdomenlarning har biri bir qator fe’llar bilan ifodalanishi mumkin. Til o‘qituvchilari, o‘z navbatida, o‘quvchilarning til ravonligini oshirish va fikrlashini yaxshilash maqsadida tegishli vazifalarni yaratishda fe’l harakatlarini tarkibda qo‘llashi mumkin.

Taksonomiyaning kognitiv sohasi bo‘yicha ishlab chiqilgan birinchi ilmiy loyiha “Ta’lim maqsadlari taksonomiyasi: ta’lim maqsadlari tasnifi” deya nomlanib, ushbu qo‘llanma 1956-yilda kognitiv domenda nashr etilgan dastlabki manbadir. Keyinroq effektiv sohaga qaratilgan darslik ham

nashr etilgan (Krathwohl, 1964), biroq uchinchi domen, psixomotor bo‘yicha hech qanday qo‘llanma yo‘q, ammo 1972-yilda Simpson tomonidan e’lon qilingan “Psixomotor domendagi ta’lim maqsadlari tasnifi” nomli maqolada (Simpson, 1972) domen haqida qimmatli fikrlar keltirib o‘tilgan.

Taksonomiya butun dunyo bo‘ylab o‘qituvchilar uchun asosiy ma’lumot manbai hisoblanadi. U 22 tilga tarjima qilingan bo‘lib, undan ilmiy maqolalarda tez-tez iqtibos keltiriladi. Blum taksonomiyasining muvaffaqiyati undan nafaqat ta’lim sohasida, balki ko‘plab akademik fanlarda ham keng foydalanishga sabab bo‘ldi va shu bois, 2001-yilda Anderson tomonidan taksonomiya qayta nashr etildi. Benjamen Blumning vafotidan so‘ng uning ishini hamkorlari va talabalari davom ettirgan. Taksonomiya bo‘yicha hozirgi kunda ham doimiy izlanishlar olib borilmoqda.

Xo‘sh, Blum taksonomiyasi aslida nima?

Taksonomiya – bu tasniflash tizimi. Blum va uning jamoasi sifat jihatidan farq qiladigan fikrlash usullarini tasniflashga harakat qilgan. Taksonomiya fikrlash qobiliyatlarini eng asosiy darajadan yuqori tafakkur darajasigacha tashkil qilish usulini taqdim etadi. Bunda oliy maqsad inson tafakkurini yaxshilash va bilim olishdir. Fikrlashni yaxshilashning boshlang‘ich nuqtasi bu fikrlash tabiatini aniqlash va tasniflash hisoblanadi.

RS Houghtonning so‘zlariga ko‘ra, “Tafakkurni yaxshilashdan oldin uning nima ekanligini ko‘proq bilish lozim”[Forehand, 2010:47].

Taksonomiya uch sohaga bo‘linadi: kognitiv, effektiv va psixomotor. Kognitiv soha aqliy jarayonlar bilan bog‘liq. Effektiv soha hissiy jarayonlarga javob beradi. Psixomotor soha esa ong va tanani bog‘lovchi ko‘nikmalarni qamrab oladi.

Kognitiv domen

Dastlabki kognitiv taksonomiya [Blum, 1956:18] 6 ta subdomenga ega bo‘lgan. Bular: *bilim, tushunish, qo‘llash, tahlil qilish, sintez va baholash.* Subdomenlar oddiydan murakkabgacha ierarxik tartibda ko‘rib chiqilgan, bu esa talabada maqsadli tarkibga ega bo‘lgan progressni ifodalagan. 2001-yilda qayta ko‘rib chiqilgan taksonomiyada subdomenlar *eslab qolish, tushunish, qo‘llash, tahlil qilish, baholash* va *yaratishga* o‘zgartirilgan.

Qayta ko‘rib chiqilgan taksonomiyada bilim yoki eslab qolish kognitiv sohaning birinchi subdomeni hisoblaanadi. Bu ma’lumotni eslab qolish yoki ko‘paytirish kabi quyi darajadagi fikrlash jarayonlari bilan bog‘liq. Aniqlash, belgilash, tartibga solish, eslash, nomlash, ketma-ketlik, takrorlash, topish va aniqlash kabi fe’llar bilan ifodalanadi.

Tushunish yoki anglash qayta ko‘rib chiqilgan taksonomiyada tushunish tushuntirish, sharhlash yoki umumlashtirish kabi jarayonlar orqali ma’lumotlardan ma’no yaratish bilan bog‘liq. Tushuntirish, umumlashtirish, takrorlash, baholash, solishtirish, tasvirlash, muhokama qilish kabi fe’llar bilan ifodalanadi.

Ilova yoki ariza qayta koʻrib chiqilgan taksonomiyada qoʻllash, maʼlumotni amalga oshirish yoki manipulyatsiya qilish orqali foydalanish bilan bogʻliq. U bashorat qilmoq, hal qilmoq, koʻrsatmoq, tuzmoq, tasnif qilmoq, chizmoq, hisoblamoq kabi feʼllar bilan ifodalanadi.

Tahlil yoki analiz qayta koʻrib chiqilgan taksonomiyada tahlil qilish, maʼlumotni qismlarga boʻlish va qismlar oʻrtasidagi munosabatni aniqlash bilan bogʻliq. Ushbu sohadagi baʼzi umumiy harakatlar tasniflash, baholash va tartibga solish hisoblanadi. U tekshirish, tadqiq qilish, soddalashtirish, dekonstruksiya va diagramma qilish kabi feʼllar bilan ifodalanadi.

Effektiv domen

Ushbu domenning taʼsir doirasi narsalarga hissiy jihatdan qanday munosabatda boʻlishimiz bilan bogʻliq. Bunga his-tuygʻular, munosabatlar, qadriyatlar va motivatsiyalar kiradi. Effektiv domenning subdomenlariga quyidagilar kiradi: *qabul qilish, javob berish, baholash, tashkil etish va tavsiflash.* Kognitiv domen singari, boshqa domenlar xarakter kabi murakkabroq jarayonlarga eʼtibor berish kabi oddiy jarayonlardan ierarxiyada tashkil etiladi.

Qabul qilish effektiv sohaning eng past, ammo asosiy darajasidir. Bu odamlar yoki hodisalardan xabardor boʻlishni va ularga passiv eʼtibor berishni oʻz ichiga oladi. Javob berish nafaqat odamlar yoki hodisalardan xabardor boʻlishni, balki ularga munosabat bildirishni ham oʻz ichiga oladi. Bu suhbat yoki muhokama qilish, koʻrsatmalarga rioya qilish yoki taqdimot qilish shaklida boʻlishi mumkin. Qadrlash hodisaga maʼno yoki ahamiyat berish va uni ifodalash demakdir. Bu oddiy qabul qilishdan tortib murakkab majburiyatgacha boʻlishi mumkin. Tashkil etishda eʼtiqodlar, maʼlumotlar va gʻoyalarni qabul qilish va izchil qadriyatlar tizimini shakllantirish uchun ularni birlashtirish nazarda tutiladi. Xarakterlash effektiv sohaning eng yuqori bosqichidir. U uyushgan qadriyatlar toʻplamidan tarkib topadi va shu qadriyatlarga muvofiq izchil harakat qiladi.

Psixomotor domen

Psixomotor soha jismoniy dunyoda aqldan koʻnikma hosil qilish qobiliyatiga qaratilgan. Blum jamoasi psixomotor domenda kognitiv va effektiv sohalarda boʻlgani kabi rasmiy psixomotor qoʻllanmasini yaratmadi. Elizabet Simpson va baʼzi boshqa tadqiqotchilar ushbu sohada subdomenlarni yaratib, ikki qoʻllanma asosida bir xil maqsadga xizmat qilish uchun asl gʻoyalarni ishlab chiqdi. Simpson nazariyasiga koʻra, psixomotorning sub domenlariga quyidagilar kiradi: *idrok, fikrlash, boshqariladigan javob, mexanizm, murakkab javob, moslashish va kelib chiqish.* R.H. Deyv esa psixomotorning subdomenlariga *taqlid, manipulyatsiya, aniqlik, artikulyatsiya va naturalizatsiya, asosiy darajadan mahorat darajasiga qadar koʻnikmalarni shakllantirish*ni kiritib ularni refleks harakatlar (ixtiyorsiz), fundamental harakatlar (yurish yoki ushlash), pertseptiv harakatlar (toʻpni ushlash yoki chizish), jismoniy qobiliyatlar (ogʻirlik bilan mashq qilish yoki uzoq masofaga yugurish), malakali harakatlar (balet, futbol, payvandlash va boshqalar) va nodiskursiv muloqot (ogʻzaki bo'lmagan muloqot)ga ajratgan.

Raqamli domen

AKT texnologiyalari zamonaviy dunyoda keng tarqalgan bo‘lib, madaniyatning ko‘plab jabhalarini, shu jumladan ta’lim sohasini ham o‘z ichiga qamrab oldi. 2008-yilda Endryu Cherched Blum taksonomiyasini 4-norasmiy domen: raqamli domenga moslashtirdi va kengaytirdi. U mavjud ro‘yxatga “google qidiruv”, “podcasting”, “blogging”, “xakkerlik qilish” kabi fe’llarni qo‘shish orqali mavjud tuzilmani kengaytirdi. U shuningdek, hamkorlik deb nomlanuvchi yangi o‘lchovni qo‘shdi.

O‘quv rejasi va dasturni loyihalashda Blum taksonomiyasidan foydalanish.

2017-yili Yaponiya Ta’lim vazirligi tomonidan tashkillashtirilgan “XXI-asr kompetensiyalari” nomli konferensiyada olim Kimura D. va Tatsuno M. Blum taksonomiyasiga alohida to‘xtalib o‘tib, “kompetentliklar aniq texnologik ko‘nikmalarga emas, balki tanqidiy fikrlash va hamkorlik ko‘nikmalariga taalluqli, Blum taksonomiyasi esa buni amalga oshirishga yordam beruvchi ideal vositadir”, - deya ta’kidlagan [Kimura,D., & Tatsuno,M, 2017:193]. Maktablarda joriy etilganda, o‘qituvchilar ko‘pincha bu ularga o‘quv rejasi haqida katta tasavvur berishi va ko‘nikmalar pog‘onasiga ko‘tarilish uchun qaysi jihatlarga e’tibor qaratish kerak ekanligini ko‘rishni ta’kidlanadi. Blum taksonomiyasidagi fe’llar ro‘yxati ayniqsa yaxshi yozilgan va muvozanatli o‘quv dasturlarini osonlashtirishga yordam beradi. O‘quv dasturi kursning umumiy mazmuni yoki mavzusi, umumiy ta’lim natijasi maqsadlari va o‘quv maqsadlari bilan boshlanishi kerak shundan so‘ng maxsus sinf faoliyati tuzilishi mumkin. Blum taksonomiyasi, ayniqsa, ta’lim natijalarini qayd etishda samarali hisoblanadi. Bunda o‘quv natijalari kuzatilishi va o‘lchanmog‘i lozim. Blum taksonomiyasida harakat fe’llaridan foydalanish buni osonlashtirishga yordam beradi. Keyinchalik aniq o‘quv maqsadlari progressiv va izchil sinf faoliyati va baholashni yaratish uchun qo‘llanma sifatida ishlatilishi mumkin.

Blum taksonomiyasidan sinf faoliyatida foydalanish.

Sinf faoliyatini rivojlantirishda taksonomiyadan foydalanish quyidagi tartibda amalga oshiriladi: 1) Tarkib sohasini tanlanadi 2) Taksonomiyadagi fe’l ro‘yxatlari bilan ifodalangan o‘quv maqsadlari tanlanadi 3) Maqsadlar mantiqiy tartibda joylashtiriladi. Odatda bu jarayon taksonomiyada ko‘rsatilgan quyi tartibli ko‘nikmalardan yuqori darajali ko‘nikmalarga qarab amalga oshiriladi 4) Har bir maqsad uchun maxsus tadbirlarni loyihalashtiriladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. A Committee of College and University Examiners. Taxonomy of educational objectives. The Classification of Educational Goals. HANDBOOK 1 Cognitive domain / ed. Benjamin S. Blum et al. LONGMANS, 1956.

2. Williams M., Lively M., Harper J. Higher Order Thinking Skills: Tools for Bridging the Gap // Foreign Lang Ann. 1994. Vol. 27, № 3. P. 405–426.

3. Anderson L.W. et al. A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing. A Revision of Blum's Taxonomy of Educational Objectives. Pearson Education, 2001.

4. Forehand, M., Blum's taxonomy. Emerging perspectives on learning, teaching, and technology, 2010. 41, pg 47.

5. Nussbaum E.M., Edwards O. V. Critical questions and argument stratagems: A framework for enhancing and analyzing students' reasoning practices // Journal of the Learning Sciences. 2011. Vol. 20, № 3. P. 443–488.

6. Ngum N.D. The Benefits of Critical Thinking Skills and Techniques for Teaching these Skills in the Classroom for Quality Education // African journal of Social Sciences. 2019. Vol. 10, № 3. P. 99–106.

7. Soyadı B.B.Y. Creative and Critical Thinking Skills in Problem-based Learning Environments // Journal of Gifted Education and Creativity. 2015. Vol. 2, № 2. P. 71.

8. Kimura, D., & Tatsuno, M. Advancing 21st Century Competencies in Japan. Noble, T. Integrating the revised Blum's taxonomy with multiple intelligences: A planning tool for curriculum differentiation. *Teachers College Record*, *106*(1), 2017. 193-211.

9. White B.Y., Frederiksen J.R. Inquiry, Modeling, and Metacognition: Making Science Accessible to All Students // Cogn Instr. 1998. Vol. 16, № 1. P. 3–118.

10. Zhan Y. et al. Effects of online peer assessment on higher-order thinking: A meta-analysis // British Journal of Educational Technology. 2023. Vol. 54, № 4. P. 817–835.